

و شماره نامه

رمضان - شماره بیست و چهارم



دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
روابط عمومی

سرچشمه های امید در زندگی از نگاه آموزه های دینی؛ نکوهش ناامیدان و ناامیدکنندگان ملت از منظر قرآن کریم

اشاره:

دلیل رویکرد جدی دشمنان به نومید کردن مردم این است که ناامیدی خطرناک ترین بیماری است و می تواند روح و روان یک جامعه را از هم بپاشد و انسانها را به مرده ای متحرک تبدیل و آماده پذیرش هر ذلتی کند.

دشمنان ایران اسلامی، برای خاموش کردن نور انقلاب و بازگرداندن دولت و ملت ایران به جاهلیت مدرن، به هر حربه ممکنه متوسل شدند، ولی شکست خوردند. آنها پس از شکست در عرصه های مختلف اعم از کودتا، جنگ، بی سابقه ترین تحریم ها و... به ناامید کردن مردم، به ویژه جوانان روی آورده اند. از این رو ضرورت ایجاد می کند که همه با شناخت این حربه به مقابله با آن برخیزیم و در جهادی که رهبر معظم انقلاب آن را ریشه ای ترین جهاد می دانند، شرکت کنیم.

از سوی دیگر، امروزه ناهنجاری هایی چون اضطراب، استرس، احساس بی هویتی، خودکشی و... که بسیاری از آنها ریشه در ناامیدی دارند، جامعه بشری را تهدید می کنند. بنحوی که کشورهای - در ظاهر - پیشرفته و مرفه صاحب بالاترین آمار "خودکشی" در جهان هستند! نرخ خودکشی در بین کشورهای مانند ژاپن، روسیه، کره جنوبی، فنلاند، بلژیک، لهستان، فرانسه، آمریکا، سوئد و... نسبت به دیگر کشورهای مانند پاکستان، افغانستان، عراق، تونس و ونزوئلا بسیار بالاتر است! (۲)

رهبر معظم انقلاب در این باره می فرمایند: «سیاست تبلیغی و رسانه ای دشمن و فعال ترین برنامه های آن، مایوس سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. خبرهای دروغ، تحلیل های مغرضانه، وارونه نشان دادن واقعیت ها، پنهان کردن جلوه های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب کوچک و کوچک نشان دادن یا انکار محسنات بزرگ، برنامه همیشگی هزاران رسانه صوتی و تصویری و اینترنتی دشمنان ملت ایران است. البته دنباله های آنان در داخل کشور نیز قابل مشاهده اند که با استفاده از آزادی ها، در خدمت دشمن هستند و در مسیر او حرکت می کنند. شما جوانان باید در شکستن این محاصره تبلیغاتی پیشگام باشید؛ در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید و ترس و نومیدی را از خود و دیگران برانید. این نخستین و ریشه ای ترین جهاد شماست.» (۱)

گرچه روان شناسان به منظور مقابله با این ناهنجاری ها راهکارهایی را ارائه کرده اند، اما افزایش بیماری های روحی و روانی و آمار خودکشی نشان می دهد که این راهکارها مؤثر نبوده اند.

بدیهی است که ناتوانی روان شناسان و نظریه پردازان علم روان شناسی، از نگاه تک ساحتی و صرفاً مادی آنان به بشر سرچشمه می گیرد.

ناکارآمدی نظریه های روان شناسی موجب شده است که برخی از روان پزشکان و روان شناسان با مشاهده عینی تاثیر عقاید مذهبی در درمان بیماری ها، معنویت درمانی را به عنوان نسخه ای جدید برای مداوای بیماران، در دستور کار خود قرار دهند.

قرآن به عنوان کتاب هدایت انسان، نقشی اساسی در جهت دهی و تحدید ناامیدی آدمی دارد. قرآن کریم و روایات، برای امیدواری و مطلوب اندیشی اهمیت فراوانی قائل شده‌اند و تبیین راهکارهای امیدبخش با استفاده از آموزه‌های دینی برای انسان معاصر که در کشاکش ناملایمات زندگی با مشکلات متعددی روبه‌روست، بیش از هر زمان دیگری ضرورت دارد.

چگونگی تقویت امید در زندگی

بی‌تردید این راهکارها، پویایی، حرکت و نشاط فرد و جامعه را در پی خواهند داشت. با توجه به این مهم در ادامه، در باره روش‌های تقویت امید در فرد و جامعه بحث خواهیم کرد.

۱. خداشناسی

قرآن به عنوان کتاب هدایت انسان، نقشی اساسی در جهت دهی و تحدید ناامیدی آدمی دارد. قرآن کریم و روایات، برای امیدواری و مطلوب اندیشی اهمیت فراوانی قائل شده‌اند و تبیین راهکارهای امیدبخش با استفاده از آموزه‌های دینی برای انسان معاصر که در کشاکش ناملایمات زندگی با مشکلات متعددی روبه‌روست، بیش از هر زمان دیگری ضرورت دارد.

ببین خدا باوری و تقویت امید رابطه دوطرفه وجود دارد. یعنی هر چه ایمان قوی‌تر باشد، به همان میزان امید نیز در او تقویت خواهد شد و تضعیف ایمان به تضعیف امید می‌انجامد.

محور امید در قرآن کریم، خدای سبحان است و امید حقیقی از ایمان و اعتقاد به خدا سرچشمه می‌گیرد، بنابراین برای کسی که به خدا ایمان دارد، ناامیدی معنا ندارد؛ زیرا نیروی ایمان، آرامش و اطمینان را برای او به ارمغان می‌آورد.

کسانی که درونی متلاطم دارند؛ همواره نگران و غمگین‌اند؛ آرامش و اطمینان خاطر ندارند و ناامیدی در سراسر زندگی آنان موج می‌زند؛ به ایمان حقیقی و اعتماد به خدا دست نیافته‌اند.

قرآن کریم می‌فرماید: «بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»؛ (۶) کسی که خود را با تمام وجود به خدا تسلیم کند و نیکوکار باشد، پاداش او نزد پروردگار

در آیت و روایات متعدد مایوس شدن از رحمت خدا و نیز مایوس کردن دیگران از رحمت او نکوهش شده است. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «قال الله تبارک و تعالی یابن آدم... لا تقنط الناس من رحمه الله تعالی علیهم و انت ترجوها لنفسک»؛ (۳) خداوند تعالی فرمود ای آدم... مردم را از رحمت خدا نومید مگردان، در حالی که آن را برای خودت امیدواری.»

در مذمت ناامید کردن مردم

و نیز: «خداوند در روز قیامت گروهی را که سیاهی چهره‌شان بر سفیدی آن غالب است برمی‌انگیزد و گفته می‌شود اینان نومیدکنندگان از رحمت خدا هستند.» (۴)

در وصایای امام علی علیه السلام به امام حسن مجتبی علیه السلام آمده است: «فرزندم هیچ گنه‌کاری را نومید مکن، زیرا چه بسا کسی که عمری گناه می‌کند، فرجامش به نیکی

اوست و بیمی بر او نیست و غمگین نخواهد شد.» رجائیه و خوفیه؛ (۱۰) کسی که خدا را بشناسد، سزاوار است که دلش از امید به او و بیم از او خالی نباشد.»

آن حضرت، خدا را این گونه توصیف می فرماید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ غَيْرَ مَقْنُوطٍ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلَا مَخْلُوفٍ مِنْ نِعْمَتِهِ وَلَا مَأْيُوسٍ مِنْ مَغْفِرَتِهِ؛ (۱۱)

ستایش خداوندی را سزااست که کسی از رحمت او مأیوس نشود و از نعمت های فراوان او بیرون نرود. خداوندی که هیچ گنهکاری از آمرزش او ناامید نشود.»

از لطف تو هیچ بنده نومید نشد
مقبول تو جز قبول جاوید نشد
لطفت به کدام ذره پیوست دمی
که آن ذره به از هزار خورشید نشد (۱۲)

مهم ترین چیزی که باعث امیدواری بندگان خدا می شود، این است که خداوند خیر محض است و هیچ شری به او راه ندارد.

او فیاض علی الاطلاق و بخشنده مطلق است. خلق را آفرید تا به آنها جود و احسان کند و فضل و کرم خود را ظاهر سازد. بنابراین هر کسی که به او روی آورد، مورد فضل و رحمتش قرار می گیرد.

۲. دنیاشناسی

یکی دیگر از روش های تقویت امید در فرد و جامعه، شناخت صحیح و دقیق دنیاست. همه ما مشتاقانه به دنبال آرامشیم و می دانیم که در زندگی دنیایی سختی ها و مشکلات فراوانی وجود دارند که آرامش

ترس و احساس ناامنی، موجب ناامیدی می شود و احساس امنیت، سرچشمه امیدواری است. قرآن، ایمان راستین به خدا را مایه امنیت و هدایت می داند و می فرماید: «الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ؛ (۷) کسانی که ایمان آورده و ایمان خود را به شرک نیالوده اند، از عذاب در امان هستند و اینان راه یافتگانند.»

ایمان به خدا با آرامش و اطمینان قلبی همراه است و دل های مؤمنان به یاد خدا آرام می گیرد: «الَّذِينَ آمَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ؛ (۸) کسانی که ایمان آورده اند؛ دل هایشان به یاد خدا آرام می گیرد. همانا دل با یاد خدا آرامش می یابد.»

قرآن از مؤمنانی سخن می گوید که به مقام دوستی با خدا راه یافته اند؛ نه ترسی دارند و نه اندوهی: «أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ، وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ، الَّذِينَ آمَنُوا، وَ كَانُوا يَتَّقُونَ؛ (۹) همانا دوستان خدا نه خوفی دارند و نه اندوهی. آنان کسانی هستند که ایمان آورده و همواره تقوا را پیشه خویش ساخته اند.»

اولیای الهی با خوف از خدا که خوفی ممدوح است، از چیزی غیر از خدا نمی هراسند و اندوهگین نمی شوند.

شناخت حقیقی خدا آثار و لوازمی دارد. از جمله آثار آن این است که شکوفه های امید را در دل انسان بارور میسازد. امام علی علیه السلام می فرماید:

«يَنْبَغِي لِمَنْ عَرَفَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَنْ لَا يَخْلَوْ قَلْبُهُ مِنْ

ما را نشانه می‌گیرند و آسایش ما را نابود و امیدها را به ناامیدی تبدیل می‌کنند.

پس برای رسیدن به آرامش، گریزی از مبارزه با رنج و غم و درد نیست؛ زیرا در این دنیا جایی خالی از درد و رنج وجود ندارد.

با توجه حدیث یادشده، به منظور تقویت امید به زندگی و بالا بردن آستانه تحمل و نیز مبارزه با مشکلات، توجه به نکات زیر ضروری است:

الف) توجه به ویژگی‌های دنیا: ما برای ماندن در این دنیا آفریده نشده‌ایم و سرای دنیا گذرگاه است و جای اقامت دائمی نیست. حتی بهترین بندگان خدا، پیامبران الهی و اولیای خدا در این دنیا ماندگار نبودند.

نقل شده است که هیئ امام سجاد علیه السلام در مجلسی به یکی از حاضران در مجلس فرمودند: «تقوا پیشه کن و خواسته خود را از راه نیکو به دست آور و آنچه را که آفریده نشده، طلب نکن که هر کس که آفریده نشده را بطلبد، دلش از حسرت پاره پاره می‌شود و به آنچه می‌جوید دسترسی پیدا نمی‌کند.»

ب) گستره مشکلات دنیا: دنیایی که ما در آن زندگی می‌کنیم بر پایه لذت جویی و راحتی مطلق آفریده نشده است تا انتظار سختی‌ها و مشکلات را نداشته باشیم. در این دنیا خیر و شر و درد و لذت قرین و لازمه دنیای مادی هستند و گریزی از آنها نیست.

آن مرد گفت: «چگونه ممکن است کسی در طلب چیزی برآید که هنوز آفریده نشده است؟» حضرت فرمودند: «کسی که به دنبال ثروت و اموال و وسعت در زندگی دنیا می‌رود، مقصودش آسایش است و آسایش در دنیا و برای اهل دنیا خلق نشده است. آسایش فقط در بهشت و برای اهل بهشت و ناراحتی و زحمت برای اهل دنیا آفریده شده است.

سختی‌ها و مشکلات دنیا همگانی‌اند و تنها خاص افراد مؤمن و اهل آخرت نیست. در زندگی اهل دنیا هم گرفتاری‌های بسیاری وجود دارند که برای آنان طاقت‌فرسا هستند. سختی‌ها برای افراد مختلف با توجه به ظرفیت آنان متفاوتند.

به هر کس که از دنیا سهمی دادند، دو برابر آن، حرص دادند و هر که از دنیا بیشتر به دست آورد، نیازمندی‌اش فزون‌تر خواهد بود؛ زیرا در نگهداری ثروتش به مردم محتاج است.

حتی کسانی که از اطاعت و معنویت دست شسته و تمام تلاش خود را صرف لذت‌های دنیایی می‌کنند، بهره‌ها و لذت‌های مادی‌شان غالباً با درد و رنج و ترس و غم و اندوه آمیخته است.

پس در ثروت دنیا آسایش نباشد، ولی شیطان فرزند آدم را وسوسه و به او القا می‌کند که جمع کردن مال آسایش می‌آورد؛ حال آنکه او را در دنیا به ناراحتی و در آخرت به پای حساب می‌کشاند.» (۱۳)

ج) پاداش و کیفر: باید متوجه این نکته باشیم که ابتلائات ما در دنیا تصادفی نیستند و بسیاری از آنها برای رشد و تکامل ما لازم اند و خداوند می خواهد با سختی ها و مشکلات به ما پاداش بدهد.

راه حل ها کمک چندانی به ما نمی کند. اگر نیروی عقل خود را به کار بگیریم؛ موقعیت و جایگاه خود را در جهان آفرینش بشناسیم و از توانایی ها و محدودیت های خود باخبر باشیم، به خودشناسی می رسیم. آنگاه با شناخت نقاط قوت و ضعف خود، در صدد تقویت نقاط قوت و اصلاح نقاط ضعف برمی آئیم و با جامعیت به مسائل می نگریم. در آن صورت متوجه توانایی های بسیار خود می شویم و مهار شرایط و پیروزی بر مشکلات ناممکن نخواهد بود.

شناخت دنیا از زاویه ایمان به خدا، انسان را به زندگی امیدوار و مشکلات را قابل تحمل می کند. مؤمنین به این دلیل از آرامش و آسایش روانی برخوردارند که خالق جهان را حکیم، علیم، عادل، طرفدار حق و اهل حق می دانند و نه ستمگر و طرفدار ستم و یا بی تفاوت. یکتاپرستان معتقدند که هیچ چیزی بی حساب نیست و بدی ها یا کیفری عادلانه اند و یا ابتلائی هدفدار و شایسته پاداش.

اسلام عنایت خاصی به این موضوع دارد که انسان «خود» را بشناسد و جایگاه خویشتن را در جهان آفرینش تشخیص دهد. تأکیدات مکرر قرآن در مورد انسان برای آن است که انسان خود را آنچنان که هست بشناسد.

۳. خودشناسی

یکی دیگر از مهم ترین روش های تقویت امید در فرد و جامعه از منظر قرآن و روایات، «انسان شناسی» است. آدمی وقتی نیروی عقل را به کار می گیرد، می بیند در زندگی فراز و نشیب های فراوانی وجود دارند.

«خودشناسی بدان معناست که انسان مقام واقعی خود را در عالم وجود بشناسد و بداند که خاکی محض نیست و پرتوی از روح الهی (۱۴) در او هست.

گاه سایه سختی ها بر سرش سنگینی می کند و گاه نسیم آرامش و راحتی، روحش را نوازش می دهد. تلخی ها و شیرینی ها لازمه زندگی اند و از صحنه زندگی حذف شدنی نیستند. بنابراین نباید انتظار داشته باشیم که شرایط همواره بر وفق مراد باشند.

انسان می تواند در معرفت بر فرشتگان پیشی بگیرد. (۱۵) او آزاد و مختار و مسئول خویشتن و مسئول افراد دیگر و مسئول آباد کردن و بهتر کردن جهان است. (۱۶) انسان امانتدار الهی است و بر حسب تصادف برتری نیافته است تا استبداد بورزد و همه چیز را برای شخص خود تصاحب کند و مسئولیت و تکلیفی برای خود قائل نباشد. هدف از شناخت و درک این است که انسان، خود را به مقام والایی که شایسته آن است برساند. (۱۷)

اصلاح بینش، درک واقعیت ها و ارزیابی صحیح مسائل، نقش تعیین کننده ای در مقابله با مشکلات دارند. اگر درک صحیحی از زندگی نداشته باشیم و نتوانیم رخدادهای آن را به درستی تفسیر کنیم، ارائه

خودشناسی باعث می شود جوانه های امید در وجود

فرد ریشه بدوانند و او را به سوی هدفی که برای آن آفریده شده، سوق دهند. که نه تنها برای انسان ناامید کننده ورنج آور نیست، بلکه امیدبخش است.

کسی که خود را بشناسد، در می یابد که عالم آفرینش بی هدف آفریده نشده است و انسان نیز که یکی از اجزا و بلکه مهم ترین جزء آن است و بی هدف آفریده شده باشد. از نگاه قرآن کریم آفرینش انسان فلسفه و هدفی دارد. انسان موجودی مکلف و مسئول است و بیهوده و مهممل رها نشده است (۱۸)

ایمان به معاد، زمینه حرکت و نشاط در زندگی و امید به آینده ای روشن را برای انسان فراهم می کند؛ از این رو آنان که به حیات پس از دنیا باور دارند، با تلاش و انجام عمل صالح، توشه مناسب را برای آخرت خویش فراهم می کنند و به آرامش و امنیت دست می یابند؛ اما یاد مرگ برای کسانی که مرگ را پایان موجودیت انسان می دانند، یادآور رنج و اندوه و ناامیدی است: «... مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» (۱۸) کسانی که به خدا و روز رستاخیز ایمان آورند و عمل صالح انجام دهند، پاداششان نزد پروردگارشان مسلم است و هیچ ترس و اندوهی ندارند.»

پس در سخت ترین شرایط و در برابر مشکلات باید همانند کوه مقاومت کند و با امید به آینده گام بردارد. او باید در لحظه لحظه زندگی با امید و پر تلاش به سوی هدف آفرینش، یعنی کمال نهایی پیش برود.

۵. موعودشناسی: در همه ادیان الهی و برخی ادیان غیرالهی، از عصر طلایی، مدینه فاضله و آرمانی و دوره سعادت انسان ها یاد و به آینده ای بهتر نوید داده شده است.

۴. آخرت شناسی: در جوامع مادی و کسانی که از خداوند غافل اند و ایمان ندارند، مرگ یکی از عوامل نومیدی است. ولی در جوامع ایمانی، پرواز از دنیای تنگ و تاریک دنیوی به سوی جهان آخرت، از عوامل مهم امیدواری است.

در تعالیم ادیان با نام های مختلف از منجی عالم بشریت یاد و با نام و یاد او، امید در میان پیروانشان ترویج می شود؛ زیرا اعتقاد به مصلح جهانی که حق را حاکم و عدالتی جهان شمول را برقرار خواهد کرد، دینداران را به نیکوکاری، صداقت، درستکاری و گسترش عدالت تشویق می کند.

مرگ همواره ذهن انسان را به خود مشغول می دارد. بیم از مرگ، در همه انسان ها یک حس واقعی است و اگر برای آن فکری نشود، آرامش درونی او را بر هم می زند.

بدون شک ارائه الگویی که جامعه ایده آل را تشکیل می دهد، موجب می شود که منتظران حضرت که مشتاقانه چشم انتظار آمدنش هستند، تلاش کنند

نوع نگاه و اعتقاد به معاد موضوع بسیار مهمی است که می تواند زندگی دنیایی و آخرتی انسان را تحت تأثیر قرار دهد. اینکه به کجا می رویم و چرا می رویم، معمایی است که باید برای آن پاسخی یافت. مکتب توحید که قرآن آن را معرفی می کند، این معما را حل کرده است. قرآن مرگ را طوری تفسیر کرده است

جامعه خود را با الهام از آن جامعه، شبیه سازی کنند. موسی آنجا به امید قبسی می آید هیچ کس نیست که در کوی تواش کاری نیست هر کس آنجا به طریق هوسی می آید (۲۱)

پی نوشت ها:

۱. بیانات ۱۴۰۰/۷/۶
 ۲. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1398/11/27/2203403>
 ۳. میزان الحکمه، ج ۱۰ قنوط، ح ۱۷۱۱۸
 ۴. بحار الانوار، ج ۲، ص ۵۵، ح ۳۰
 ۵. بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۲۳۹، ح ۱
 ۶. بقره/۱۱۲
 ۷. انعام/۸۲
 ۸. رعد/۲۸
 ۹. یونس/۶۳-۶۲
 ۱۰. عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی؛ تصنیف غرر الحکم و درر الکلم؛ ص ۸۳
 ۱۱. نهج البلاغه، خطبه ۴۵
 ۱۲. مولوی.
 ۱۳. شیخ صدوق، الخصال، ج ۱، ص ۶۴
 ۱۴. وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي. (حجر: ۲۹).
 ۱۵. وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (بقره/۳۱)
 ۱۶. هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا (هود/۶۱)
 ۱۷. مجموعه آثار استاد شهید مطهری، (انسان در قرآن) ج ۲، ص ۲۸۵
 ۱۸. «أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى؛ آیا انسان پندارد که بیهوده رها می شود؟! (قیامت: ۳۶)
 ۱۹. بقره/۶۲
 ۲۰. شهید مرتضی مطهری، قیام و انقلاب مهدی، ص ۱۴
 ۲۱. حافظ.
- از سوی دیگر انسان برای تداوم زندگی و تحمل دشواری های آن، نیازمند انگیزه ای نیرومند است تا با امید به آینده ای که بهتر و زیباتر از امروز باشد، به نیرو و شور و نشاط خود جهت و معنا بخشد.
- از نگاه اسلام، منجی موعود، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است و نظام مهدوی خلاصه و نتیجه رسالت همه انبیاء و اوصیای الهی است. تمام آرزوها و آرمان های انبیاء که در طول قرون گذشته محقق نشده اند، در حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تجلی خواهند یافت و رؤیاهای صادقانه بشر در این نظام تعبیر خواهند شد.
- «اصل «انتظار فرج» از یک اصل کلی اسلامی و قرآنی استنتاج می شود و آن اصل «حرمت یأس از روح الله» است. مؤمن به عنایات الهی هرگز و در هیچ شرائطی امیدش را از دست نمی دهد و تسلیم یأس و ناامیدی و بیهوده گرایی نمی شود.
- انتظار فرج و ناامید نشدن از روح الله یک عنایت عمومی و بشری است، نه مختص یک شخص یا گروه. به علاوه توأم است با نویدهای خاص و مشخص که به آن قطعیت داده است.» (۲۰)
- مژده ای دل که مسیحا نفسی می آید که زانفاس خوشش بوی کسی می آید از غم هجر مکن ناله و فریاد که دوش زده ام فالی و فریادرسی می آید ز آتش وادی ایمن نه منم خرم و بس

فِيهِ لَظْفُوفُ الْبِرِّ وَالصَّبْرِ وَصِيَانَةُ الْحَقِّ وَالْعَدْلِ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَأَنْتُمْ مَعَهُ

ما احتیاج داریم به این که از این ساعات، از این روزها و شبهای پربرکت (ماه رمضان) حداکثر بهره را ببریم؛ با تقویت رابطه‌ی قلبی خودمان با عالم معنا، با عالم غیب، با ابتهال و تضرع و خشوع در مقابل رب الارباب، و با استحکام پیوند ولایت خودمان با اهل بیت (علیهم السّلام) و این خاندان مکرم.

